

Den store retsreform

Kløpulver, prygl og spændetrøje 88

Varetægtsarrest 90

Den offentlige anklagemyndighed 92

Fejðpigen vender tilbage 94

Arven fra 1800-tallet 97

Videre læsning 100

**Stokhuset var en straffeanstalt, opført i 1670 på hjørnet af Øster Voldgade og Stokhusgade. Her ses nedgangen til den berygtede underjordiske fangekælder, der benyttedes som varetægtsfængsel. || Ukendt fotograf/
Københavns Museum**

Otto Nagels historie

I Stokhuset

”Jeg blev som førhen ophængt i Jernkæder og bundet til Væggen, og meget langsomt givet 18 Slag Kat – 3 Slag ad Gangen”.

Den 24. april 1818 gjorde stokmesterens håndlanger sit grundige arbejde. Den nihalede pisk, måske vædet med saltvand, ramte hårdt på ryggen af værts-husholder Christian Otto Nagel (1771-1846). Han var mistænkt for at stå i spidsen for en tyvebande, der huserede i det indre København. Den 46-årige Nagel havde siden 1813 drevet et skummelt værtshus i St. Brøndstræde. Det var et sted for alfonsere, tyveknægte og undvegne slaver fra Stokhuset. Fra beværtningen skulle han have drevet sit lyssky spil, planlagt indbrud og udstyret personer med ’tyve-nøgler’.

Han nægtede sig skyldig, selv om en række med-sammensvorne under politiforhør havde udpeget ham som bagmand for et tyvekomplot. Da Nagel hårdnakket nægtede sig skyldig, blev han sat ’på bekendelse’. Tidsubestemt varetægtsarrest var et af forhørsdommernes vigtigste våben i 1800-tallet. Og alene forhørsdommeren bestemte, hvor længe arresten kunne løbe. De første måneder sad Nagel i Domhusets arrest på Nytorv, også kaldet Københavns Politiarrest. Arrestbygningen var nærmest skjult, så fine københavnere måske slet ikke bemærkede den. Det var en ”skummel Bygning, en uhyggelig Bygning”, som en indsat senere beskrev den. Der var i alt 28 celler i arresthuset, og i hver enkelt celle bestod møblementet af bord og stol, reelt

”Med Lov skal man Land bygge” lyder inskriptionen over de seks joniske søjler ved indgangen til Domhuset på Nytorv. Bygningen husede Københavns Kriminal- og Politiret indtil 1919.

|| Holger Damgaard/
Ritzau Scanpix

blot to træplader, der var muret ind i væggen, og en halvanden meter lang trækasse som seng, hvor der lå en sæk med halm og et hestedækken.

Nagels celle var mørk døgnet rundt. Han sad på øverste etage, hvor han klagede over både varmen og tranlampernes kvalmende røg, der trak op gennem bygningen. Med jævne mellemrum måtte han gå over Sukkenes Bro, der forbandt arresten med Domhusets kringlede verden af vidnekamre og retssale. Her var han i hænderne på sin forhørsdommer, assessor Michael Lange (1788-1856). Nagel blev efter eget udsagn udsat for alskens trusler, slag og tæsk under forhørene. Det er muligt, at han også fik en tur i de berygtede skabe – de bælgmørke, stinkende rum, der var så små, at man kun lige akkurat kunne stå oprejst, men ikke sidde ned. Her ventede besværlige arrestanter i timevis forud for forhør.

Under alle omstændigheder gav han ikke efter og blev derfor sendt over i Stokhuset til egentlig tortur. Stokhuset ved Østervold havde siden 1686 huset Inkvisitionskommissionen, der beskæftigede sig med københavnske tyverisager. Stokhuskælderen var en af hovedstadens mest frygtede arrester. Nagel sad i et af de underjordiske fangehuller, som en samtidig iagttager beskrev som ”smaa Lokaler med den rædselsfuldeste Luft og ikke engang Halm til at lægge sig paa, kun nogle Træbrædder”.

Nagel fortæller, at han jævnlige blev pisket med tamp eller kat. Tamp er et stykke tov med en stor knude bundet for enden, mens kat bare er et andet ord for pisk. I en periode var Nagel i så dårlig forfatning, at han blev indlagt på Forbedringshusets sygestue. Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavns Torv var byens egentlige fængsel. Han bad forgæves om at blive fritaget for den vanære, det var at opholde sig blandt de såkaldte uærlige fanger,